

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΙΟ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΥ. ΚΑΦΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΝ

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΞΗΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ
1957

Ε.Υ.Α. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

«Κι' ήταν ὁ κόσμος δίκαιος καὶ καλός ;
Μὰ γιατί τότε νάχουμε πεθάνει ;»
ΜΙΝΩΣ ΖΩΤΟΣ

Ι. ΓΕΝΙΚΑ

Ὁ πρόσφατος θάνατος τοῦ Γιώργου Κοτζιούλα ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ νὰ γραφοῦν κί-
ουλα ἕνα πλῆθος δημοσιεύματα γιὰ τὸν ποιητὴ
μὲ τὴ γνήσια καὶ σεμνὴ ποιητικὴ φωνὴ καὶ
γιὰ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴ μεγάλη κι' ἀπλὴ ψυ-
χή, τὴν ἀκέρεια ἀξιοπρέπεια, τὸν ἀμεμπτο χα-
ρακτήρα του, πού πολλές φορές τὸν ἔδειχνε
«ἄνθρωπον οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου», τὴν
καρτερικὴ περιφορὰ τῆς ζωῆς του μέσα σ'
αὐτὸν τὸν ξένο κι' ἀδιάφορο κόσμο. Καὶ πολ-
λά ἀκόμα ἔχουν νὰ ἰδοῦν τὸ φῶς γιὰ τὸ χω-
ριατόπουλο ἐκεῖνο, καθὼς τοῦ ἄρесе ν' αὐτο-
νομάζεται.

Εὐλαβικοὶ καὶ μεῖς προσκυνηταὶ τῆς μνή-
μης του προσκομίζομε στὸ νιοσκαμμένο τάφο
του τὸ ἐπιβώμιο θυμιάμα μας μὲ τὸ μνημόνε-
μα ἑνὸς κεφαλαίου τῆς σύντομης ζωῆς του :
τὶς σχέσεις του δηλαδὴ μὲ τὸν ὁμοιοπαθῆ του
στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο ποιητὴ Μίνω Ζῶτο.

Εἰκοσιτέσσερα χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνα-
το τοῦ ἔλεγειακοῦ καὶ πεισιθάνατου ἐκεῖνου
ποιητοῦ τῆς Αἰτωλίας (1905 - 1932) ἦταν γρα-
φτὸ ἡ σπαραχτικὴ του περίπτωσις νὰ βρῆ τὴν
πανομοιότυπὴ συνέχειά της στὸ θάνατο τοῦ
τραγουδιστοῦ τῆς Ἡπείρου φίλου του Γιώργου
Κοτζιούλα.

Καὶ τοὺς δυὸ — τὸ Ζῶτο στὰ εἰκοσιεφτά
του μόλις χρόνια καὶ τὸν Κοτζιούλα στὰ σα-
ρανταεφτά του — τοὺς θέρισε ὁ φυματικὸς πυ-
ρετός, ὁ φωλιασμένος νωρὶς στὰ στήθια τους
«ἀπ' τὴν πεζὴ πενία», ἀπὸ τὴ σκληρὴ δοκιμα-
σία τῆς αὐτοανάδειξης, ἀπὸ τὴν ταλαιπωρία
τῶν καταφρονεμένων, ἀπὸ τὴ «μίζερη, σκυμ-
μένη στ' ἀχάριστα χαρτιά καὶ στὴ γραφὴ μαύρη
ζωή», ἀπὸ τὴν ἀγωνία γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση
τοῦ ἐπιούσιου ἄρτου. Ἐἶχαν συνδεθῆ μεταξύ
τους ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρῶτο φτάσιμό τους στὴν
πρωτεύουσα, ὅπου μικροταξιιδεμένοι — ἀπ' τὸ
Νιοχώρι τῆς Παραχελωίδος στὰ 1922 ὁ Ζῶτος,
ἀπὸ τὴν Πλατανούσα τῆς Ἄρτας λίγο ἀργότερα
ὁ Κοτζιούλας — εἶχαν ἀνεβῆ μὲ τὸ «ὄραμα τοῦ
ἀνοιχτοῦ τοπίου καὶ τῆς ἐλεύθερης φαντασίας»,
γιὰ νὰ καταστήσουν ὁμῶς πολὺ σύντομα δεσμῶ-
τες μιᾶς σκληρῆς καὶ ἀνθυγιεινῆς βιοπάλης,
πού τόσο πρόωρα τοὺς ἐφθειρε ἀνεπανόρθωτα.

Ἡ ὁμοία περίπτωσις ἡλικία τους, ἡ δύσκολη
ζωὴ τους, ἡ ἴδια κοινὴ μοῖρα τους, τὸ ἴδιο ψυ-

χικὸ κλίμα, πού ἔζησαν καὶ ἀποτύπωσαν στὴν
ποίησή τους, ἔφεραν πολὺ κοντὰ τὸν ἕνα στὸν
ἄλλο. Ἡ φιλία τους, ὅσο ἦταν κι' οἱ δυὸ τους
ζωντανοί, στάθηκε ἀνέφελη κι' ἀδερφικὴ. Κι'
ὅταν ὁ Ζῶτος, μεγαλύτερος κατὰ τέσσερα χρό-
νια ἀπὸ τὸν Κοτζιούλα, ἔσπευσε, σὰν καλὸς
ὡς κι' ἐκεῖ ἀκόμα φίλος, νὰ τὸν προλάβῃ γιὰ
νὰ ἐτοιμάσῃ τὴν παντοτεινὴ κατοικία τους στὸ
βασιλεῖο τῶν Σκιῶν, τὸ πρῶτο ἀξιόλογο νεκρο-
λόγημα τοῦ Ζῶτου γράφτηκε ἀπὸ τὸν Κοτζιού-
λα¹, ἐνῶ ἀρκετὰ ὑπῆρξαν ἔκτοτε τὰ δείγματα
σεβασμοῦ τῆς μνήμης καὶ στοργῆς τοῦ ἔργου
τοῦ Ζῶτου ἀπ' τὸν ἴδιο².

Τὶς στενὲς φιλικὲς σχέσεις τοῦ Κοτζιούλα
μὲ τὸ Ζῶτο — πασίγνωστες στὸν κύκλο τῶν γνω-
ρίμων τους — ἔρχονται νὰ πιστοποιήσουν κατὰ
τρόπο ἀνάγλυφο τὰ τέσσερα γράμματά του,
πού παρουσιάζομε σήμερα. Δείχνουν ὁμῶς ἀκό-
μα αὐτὰ τὴ λεπτότητα, τὴν εὐγένεια καὶ τὴν
ἀπαραδειγματιστὴ ἀγνότητα τῶν αἰσθημάτων
του, ἐνῶ τὰ ἀρκετὰ αὐτοβιογραφικὰ γιὰ τὸν
Κοτζιούλα στοιχεῖα τους τὰ κάνουν ἕνα αὐθεντι-
κὸ φιλολογικὸ δοκουμέντο μὲ κάποιον γενικώ-
τερο ἐνδιαφέρον.

Τὰ δυὸ πρῶτα, παλαιότερα καὶ σωζόμενα
στά κατάλοιπα τοῦ Ζῶτου, εἶναι σταλμένα ἀπὸ
τὴν Καλλιθέα τῆς Ἀθήνας στὸ Ζῶτο, στὸ γενέ-
θλιο Νιοχώρι τῆς Αἰτωλίας, ὅπου ὁ Ζῶτος
συχνὰ κατέβαινε γιὰ ξεκούραση καὶ γιὰ ἀναγκα-
στικὸ, πρῶϊμα κάποτε, παραθερισμό. Τὰ πολὺ
μεταγενέστερα τρίτο καὶ τέταρτο μὲ διεύθυνση
τὸ Ἀθηναϊκὸ βιβλιοπωλεῖο Δημητράκου (Πε-
σματζόγλου 9) εἶναι γραμμένα πάλι ἀπὸ ἀφορ-
μὴ τῆ μνήμης καὶ τὸ ἔργο τοῦ φίλου του Ζῶ-
του καὶ ἀπευθύνονται σ' ἕνα νεώτερο συντοπί-
τη ἐκεῖνου, ἀσημο φροντιστὴ καὶ μελετητὴ τοῦ
ἔργου τοῦ Ζῶτου, πού μέσα στὴν τελευταία δε-

1. Γ. Κοτζιούλα : «Μίνω Ζῶτος», περιοδ. «Ρυθ-
μὸς» Πειραιῶς, 1933.

2. Συντοπίτης μας κριτικὸς, πού στὰ πνευματικὰ
του ἐνδιαφέροντα ἔχει περιλάβῃ τὴν τελευταία καὶ
τὸ ἔργο τοῦ Ζῶτου, μᾶς ἔγραφε στίς 3. 5. 56 τὰ ἔξῃς,
ὕστερ' ἀπὸ μιὰ συνάντησή του μὲ τὸν Κοτζιούλα :
«Γιὰ τὸν Μ. Ζῶτο εἶδα πρὸ ἡμερῶν καὶ τὸν κ. Γ.
Κοτζιούλα καὶ τᾶπαμε. Ἐχει τὶς ἀπόψεις του, πού εἶ-
ναι πολὺ ἀξιοσημειώτες καὶ σοβαρές. Ὁ ἴδιος ἔχει
κάμει τὸ χρέος του ἀντίκρου στὸν ἀδελφικὸ του φίλο,
Νομίζω πὼς ἦρθε ἡ σειρά μας.»

καπενταετία μὲ ἀπλᾶ καὶ ἀσυστηματοποίητα σημειώματά του σὲ περιοδικὰ καὶ ἡμερησίως — μὲ πρώτη ἀνάμεσά τους στὴν πρωτοκάθεδρον «Νέα Ἑστία» — προσπάθησε νὰ θερμάνῃ τὴ μεταθανάτια μνήμη τοῦ Ζώτου. Φανερώνουν καὶ

αὐτὰ τὴν ἀπήχηση, ποὺ εἶχε ἡ προσπάθεια ἐκείνη στὴν ἀγνή ψυχὴ τοῦ Κοτζιούλα, ἀλλὰ καὶ τὶς νεώτερες καὶ παντοτεινὲς βιοτικὲς ἀγωνίες του.

II. ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1ο

« 13 Μαΐου 1929.

» Μίνω μου ἀγαπημένε,

» Ἔλαβα προχτὲς τὸ γράμμα σου, χω-
» ρὶς νὰ τὸ περιμένω, νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλή-
» θεια. Γιατὶ τὴν ἴδια μέρα εἶχα βρεῖ τὸ
» Θόδωρο³, ὁ ὁποῖός μου λέει: — Τώρα νὰ
» ἴδῃς γράμμα ἀπ' αὐτόν; Δὲν ξέρεις τί
» τεμπέλης εἶναι. Καλὴ ἀντάμωση!.. Φαίνεται
» ὅμως ὅτι τὰ πρωτεῖα τῆς τεμπελιάς δὲν
» τὰ παίρνει κανένας ἀπὸ μένα, ὁ ὁποῖος
» θέλω νὰ σοῦ γράψω ἀπὸ τρεῖς μέρες καὶ
» μόλις τώρα ἀποφασίζω νὰ τὸ κάμω.

» Εἶδα τὶς ἐντυπώσεις σου ἀπὸ τὸ μέ-
» ρος, ὅπου θὰ μένης κοί μου φαίνεται πῶς
» ἴσως μὲ τὸν καιρὸ ν' ἀλλάξῃς ἰδέα. Τὸ
» μόνο, ποὺ ἔχω νὰ σέ « σ υ μ β ο υ -
» λ ε ὕ σ ω » (γιατὶ ὄχι;) εἶναι νὰ κάνῃς
» περιπάτους, ὄχι σ' ἔρημα μέρη, ἀλλὰ μέσ'
» στὸν κόσμον, μαζί μὲ τὸν ὁποῖον ν' ἀνα-
» κατευτῆς καὶ νὰ ἀφομοιωθῆς, ὅσο μπο-
» ρεῖς γιὰ νὰ κατορθώσῃς κάπως νὰ ξεχά-
» σῃς. Τὰ ποιήματα πῶς πάνε; Σὲ θέλω νὰ
» μοῦ παρουσιάσῃς ἀργότερα μὲ... Ἄ-
» γροτικά. (Θυμᾶσαι τῆς...⁴ τὸ περίφη-
» μο: «Κρίμα, καημένε Κ...», νᾶσαι Ἡπει-
» ρώτης καὶ νὰ μὴ γράφῃς σὰν τὸν Κρυ-
» στάλλη!!... — Ἔ, τί νὰ γίνῃ, κυρά μου,
» αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος καὶ ἡ... ποίηση,
» τὴν ὁποῖαν, ὡς φαίνεται, ἀγνοεῖς.)

» Κάποτε - κάποτε βλέπω τὸ Θόδωρο⁵,
» ὁ ὁποῖος ἔγραψε τελευταῖα ἓνα ωραιό-
» τατο ποίημα, καὶ τὰ λέμε. Τὴ δική σου
» — τέως ἐννοῶ — Βέρα⁶ θὰ προσπαθῆσω
» νὰ τὴ δῶ καμμιά μέρα στὸ ξενοδοχεῖο,
» ἀλλὰ θὰ περνᾷ ἀπὸ κεῖ; Δὲ μοῦ κάνει
» ἡ καρδιά, ξέρεις, νὰ ξαναπεράσω ἀπὸ κεῖ
» κάτω τώρα, ποὺ ἔφυγες ἐσύ. Ἡ « Π ν ο ἡ »⁷
» δὲ βγήκε ἀκόμα, ἴσως νὰ σταμάτησε καὶ
» αὐτὴ. Ἀπὸ τοὺς περὶ τὸν Ἄρχοντα δὲ
» βλέπω κανέναν καὶ μήτε πιστεύω νὰ στε-
» νοχωρηθῆς γι' αὐτό. Ἐγὼ ἐξακολουθῶ νὰ
» ἐργάζομαι στὸ « Μ π ο υ κ έ τ ο », ὅ-
» που μὲ πληρώνουν ταχτικά⁸ ἐπίσης δὲ

» βρῆκα καὶ μιὰ παράδοση 300 δραχμῶν.
» Τὸ χινόπωρο θὰ μὲ βρῆς κεφαλιούχο
» καὶ μπουρζουά... Ἄμ' τί νομίζεις; Θὰ
» μὲ συντηρῆς ἐσὺ τάλληρο - τάλληρο καὶ
» καφέ - καφέ;

» Ἐδῶ πέρα, Μίνω, ἀρχισαν οἱ ζέστες
» καὶ ἓνας διάβολος ξέρει πῶς θὰ τὰ βγά-
» λωμε πέρα. Ἄσε με ὅμως νὰ μὴν ἀρχί-
» σω τίς βλαστήμιες μου κατὰ τὸν τρόπο,
» ποὺ ξέρεις ἐσύ. Θέλεις, ἀλήθεια, νὰ σοῦ
» στέλνω «Μπουκέτο» καὶ «Οἰκογένεια» γιὰ
» νὰ περνᾷς τὴν ὥρα σου; Ἀπάντησέ μου.
» Χαῖρε, Κεχαριτωμένε Μ ά ρ ι ε Μ ι -
» ν ω ! Καταλαβαίνεις, μικρούλη μου, κα-
» ταλαβαίνεις; Ἀπὸ δῶ, καὶ πέρα, ποὺ
» θάχω λεπτὰ, θὰ σοῦ στέλνω καὶ κανένα
» φιλολογικὸ περιοδικό. Τί ἀπόγιναν τὰ ὀ-
» πόλοιπα « Β ἤ μ α τ α »⁸, ποὺ μοῦλε-
» γες πῶς τᾶφῃσες στὸν Πειραιᾶ; Ἐγὼ τὸ
» καλοκαίρι ἴσως φύγω γιὰ ἓνα - δυὸ μῆνες
» στὴ Μακεδονία, δὲν ξέρω πάλι. Τὸ μό-
» νο, ποὺ ἔχω νὰ σέ παρακαλέσω, Μίνω,
» εἶναι νὰ μοῦ γράφῃς, ὅσο μπορεῖς πιὸ
» ταχτικά καὶ ἐκτεταμένα καὶ ὅποια ὥρα,
» μὴν ἐξετάζοντας, ἂν ἔχῃς ἢ δὲν ἔχῃς κέ-
» φι. Τί διάβολο, μεταξύ μας θὰ κάνωμε
» φιλολογία;

» Προχτὲς ἔγραψα ἓνα τρομαχτικὸ γράμ-
» μα στὸ σπίτι μου, γιὰ τὸ ὁποῖο μετε-
» νόησα σχεδὸν ἀμέσως πικρά. Δηλαδή ἡ
» ἴδια, ἢ παλιὰ ἱστορία!.. Κύτταξε, σὲ πα-
» ρακαλῶ, ὅποτε ἔχῃς διάθεση, νὰ γράφῃς
» ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις σου τῶν πε-
» ρασμένων ἐτῶν αἰσθηματικῆς φύσεως, ὅ-
» πως σοῦλεγα. Θάχαν ἐπιτυχία. Ἄ, Μί-
» νω, Μίνω, δὲν ξέρεις πόσο θλίβομαι τώ-
» ρα, ποὺ σ' ἔχασα, καὶ συλλογιόμην μὲ
» μεταμέλεια τίς ὄρες, ποὺ ἦσαν ἐδῶ καὶ
» δὲν ἐρχόμουν νὰ σέ βρῶ. (Κινδυνεύω νὰ
» πάρω τὸν κατήφορο τοῦ Σμυρλῆ, βλέ-
» πεις!) Γιατὶ εἶσαι, παιδί μου, διαβολεμέ-
» νος ἐσὺ καὶ ξέρεις ἀπ' ὅλα καὶ εἶσαι πρό-
» θυμος γιὰ ἔλα. Ὡς καὶ ἐρωτικὲς ἐξομο-
» λογήσεις, ἀθεόφοβε, ἐννοεῖς ν' ἀκοῦς χω-
» ρὶς διαμαρτυρία. Θυμᾶσαι τὰ δικά μου;
» Μὰ εἶμαι γιὰ πνίξιμο, δὲν εἶν' ἔτσι; Ἄ-
» κοῦς ἐκεῖ δράματα! Σοῦ γράφω, ἀφοῦ
» τελείωσα τὴν ἐργασία μου τὰ μεσάνυχτα
» καὶ δὲ μπορῶ νὰ ἐξακολουθῆσω ἄλλο ἄ-
» πόψε. Θὰ σοῦ ξαναγράψω, πρὶν μοῦ ἄ-

3. Ὁ Καρπενισιώτης Θεόδωρος Σκουρλῆς, ποιη-
τῆς καὶ κοινός τους φίλος. Ὁ Ζώτος ἔχει ἀφιερωμένο
«στὸ φίλο Θεόδωρο Σκουρλῆ» τὸ «Παραλήρημα».

4. Ὁνομα σύγχρονης Ἑλληνίδας ποιήτριας.

5. Ὁπ. παρ., σημ. 3.

6. Ἡ γυναίκα, ποὺ συχνότερα ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀ-
ναφέρεται στὶς αἰσθηματικὲς ἐμπνεύσεις τοῦ Ζώτου.

7. Λιγόζωο περιοδικὸ τοῦ κ. Ἀγγελου Τερζάκη,
ὅπου ὁ Ζώτος παρουσίαζε τακτικὰ τραγούδια του.

8. Εἶναι ὁ τίτλος τῆς πρώτης ποιητικῆς συλλογῆς
τοῦ Ζώτου, ποὺ εἶδε τὸ φῶς στὰ 1929, στὴν Ἀθήνα.

» παντήσης. Χαιρετίσματα στὸν ἀδελφὸ
» σου τὸ Χρῆστο ⁹,

» Σὲ φιλῶ
» ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

» Δ - σις :
» Πόστ Ρεστάντ.
» Καλλιθέα.»

2ο

« Καλλιθέα, 25 - 5 - 29.

» Ἀγαπητέ Μίνω,

» Ἐλαβα προχτὲς τὸ γράμμα καὶ τὸ
» ποιήμα σου καὶ μοῦ ἄρεσαν ἀρκετά. Ἀ-
» πλώνεσαι, βλέπω, σὲ πλατύτερους ὀρί-
» ζοντες τώρα. Ἄς εἶναι. Σήμερα πῆγα ἐ-
» πίτηδες καὶ βρῆκα τὸ Θόδωρο, ὁ ὁποῖος
» μοῦ εἶπε διὰ τὴν ἀπάντησίν σου καὶ θὰ σοῦ
» στείλῃ καὶ τὸ ποιήμα. Ἐγὼ ἐξακολουθῶ
» νὰ ἐργάζομαι στὸ « Μ π ο υ κ έ τ ο »
» τὸ βράδυ, ὕστερα ἀπ' τὴν ὀχτώ, ὡς τὰ
» μεσάνυχτα καὶ τὰ περνῶ καλά. Σήμερα
» σοῦ στέλνω τὴν « Π ν ο ῆ » καὶ κάτι
» ἄλλα. Θὰ σοῦ ξαναστείλω κι' ἄλλα.

» Νέα ἀπὸ 5ῶ πέρα δὲν ξέρω νὰ σοῦ
» γράψω. Πλάκωσαν οἱ ζέστες καὶ δὲν ξέ-
» ρω ποῦ νὰ πάω νὰ κρυφτῶ ὅλη τὴν ἡμέ-
» ρα. Κι' ἔρχονται στιγμές, ποῦ μακαρίζω
» τὴ μοναξιά σου τὴ δροσερεμένη, κι' ἄς
» εἶναι πληχτική. Λές ἀλήθεια πὼς θᾶσαι
» ἐδῶ σὲ κάνα μῆνα; Τρελλάθηκες, παιδί
» μου; Τί νὰ κάμῃς στὴν Ἀθήνα μὲ τοῦ-
» τον τὸν καιρὸ; Λυπᾶμαι γιὰ τὴν ἀρρώ-
» στεια τῆς Μαρίας ¹⁰ καὶ τὸ χειροτερεμὸ
» τῆς. Μὰ τί νὰ σοῦ κάμω ἐγὼ, καημένε
» Μίνω; Μπορῶ νὰ ξαναπάω ἐκεῖ ἀπάνω,
» ὅπου μετάνοισα, ποῦ πῆγα καὶ τὴν πρῶ-
» τη φορά; Ὁ... ¹¹ πρόκειται νὰ βγάλῃ
» μηνιαῖο περιοδικό, ὅπου θὰ λάμπουν ὅλοι
» οἱ ἀδάμαντες καὶ ἀδαμάντιοι ¹² τῆς νεοελ-
» ληνικῆς λογοτεχνίας. Μπόρα εἶναι καὶ
» θὰ περάσῃ· τί νὰ γίνῃ; Μὰ γιατί δὲν μοῦ
» γράφεις λεπτομέρειες μὲ τὴν περίεργη,
» καθὼς μοῦ λές, κρίση σου; Ἀμφιβάλλεις
» στὴν κρίση μου μήπως;

» Τὸ περιοδικό, ποῦ εἶχα ὑποσχεθῆ νὰ
» τὸ πάω στὸ ξενοδοχεῖο σας τοῦ πατριώ-
» τη σου τοῦ... ὀπουλου (;) ἀκόμα νὰ
» ἀποφασίσω νὰ τὸ πάω. Μὰ εἶμαι γιὰ
» κρέμασμα! Δὲν εἶναι ἔτσι; Καὶ ποιὸς ξέ-

9. Μεγαλύτερος ἀδελφὸς τοῦ Μίνου, ἀνώτερος ὑ-
πάλληλος τῶν Σ. ΒΔ. Ε. Εὐαίσθητος καὶ καλλιεργ-
ημένος καὶ μὲ τὴν παράδοση τῆς ρίμας μέσα του σὲ
ἀξιόλογο βαθμὸ κι' αὐτός.

10. Γιὰ τὴν ποιήτρια Μαρία Πολυδούρη πρόκειται
φυσικὰ ἐδῶ. Μὲ τίς σχέσεις τοῦ Ζώτου καὶ τῆς Πολυ-
δούρη δυὸ φορές ἀπασχολήσαμε παλαιότερα τίς ἴδιες
τοῦτες στήλες : α) «Τρία ἀνέκδοτα γράμματα καὶ τρία
ἀγνωστὰ ποιήματα», τόμ. 40ος [1946], σελ. 1116 - 1118,
ὅπου κείμενα καὶ τῶν δυὸ, καὶ β) «Ζῶτος καὶ Πολυ-
δούρη», τόμ. 50ος [1951], σελ. 1547 - 1549.

11. Ἐπώνυμο συγχρόνου κριτικοῦ μας.

12. Ἐδῶ παίζει μὲ τὸ μικρὸ ὄνομα τοῦ ἴδιου κρι-
τικοῦ.

» ρει, ἂν θὰ τὸ ξαναδῆ ὁ ἄνθρωπος! Ἐγὼ
» κατῶρθωσα νὰ διαβάσω ὅλον τὸν Χάμ-
» σουν, ἀπ' τὸν ὁποῖον εἶμαι καταγοητευ-
» μένος. Αὐτὸς καὶ κανένας ἄλλος. Μόνο
» οἱ ἔρωτες τῶν βιβλίων τοῦ Χάμσουν εἶ-
» ναι πραγματικοὶ καὶ μεγάλοι. Φτάνει γι'
» αὐτόν!

» Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τίς μέρες εἶδα καὶ τὸν
» περιβόητο... ¹³ ὑπὸ νέαν ἐντελῶς ἐμφά-
» νιση. (Λησμόνησες τὸ : «τὸ βράδυ μὲ γέ-
» νεια καὶ χάλια καὶ τὸ πρωὶ μὲ βελά-
» δα...» καὶ ξέρω γὼ τί ἄλλα μεγαλεῖα!)
» Εἶναι ἀντιπρόσωπος κάποιου λωβιτουροει-
» δοῦς ἐμπορικοῦ οἴκου καὶ περιφέρεται ἐν
» πλήρει ἐλευθερίᾳ, ἀρθρογραφῶντας συγ-
» χρόνως καὶ στὴν « Ἀ κ ρ ὀ π ο λ ι ν ».

» Τί νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου; Ἀπερίγρα-
» πτα! Προχτὲς ἀντάμωσα ἀπόξω ἀπὸ ἓνα
» κοσμικὸ κέντρο τὸ... ¹⁴, ὁ ὁποῖος ἀπε-
» κήρυξε τελευταῖα τίς παλιές του ἀνοη-
» σίες (ἐννοοῦσε τὰ ποιήματα γενικῶς καὶ
» τὴν τέχνη), ἀποφασισμένος νὰ « ζ ῆ -
» σ η » — κατὰ τὸ νὰ « γ ἱ ν ῆ ἄ ν θ ρ ω -
» π ο ς » τοῦ Μεταξᾶ. Ὁ περίφημος κι'
» ἀνεκδιήγητος Ἰβράκης διάλυσε τὸ τυπο-
» γραφεῖο του εἰς τὰ ἐξ ὧν συνεστήθη
» στοιχεῖα καὶ μετώκησε, ἀφοῦ ἔφαγε κά-
» τι λεπτὰ τοῦ καημένου τοῦ Ἀμπάτη, ποῦ
» ἔτσι δὲν θὰ χαρῆ τὴ συλλογὴ του, ὅπου
» μοῦ φαίνεται ὅτι, ἀντὶ προλόγου, θᾶβα-
» ζε κάτι π ρ ο φ ο ρ ι κ ἄ λό γ ι α τοῦ
» «δασκάλου» τοῦ Παλαμᾶ, ἐπαινετικά βέ-
» βαια... Ἐπίσης κι' ὁ θρυλούμενος « Ἀ -
» κ ο ὄ μ α ς » τοῦ Μεσολογγίτη θὰ πε-
» ριμένῃ... ἀκόμα! Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ
» « Δ ἄ σ ο ς τ ο ὦ θ α ν ἄ τ ο υ » τοῦ
» Σαράβα ὀργιάζει στὴ στήλη τῶν κοινω-
» νικῶν τῶν ἐφημερίδων, τῇ ἐπεμβάσει,
» φαίνεται, τῇ μυστικῇ καὶ θείᾳ, Παπαν-
» τωνίου Ἀρχοντος τοῦ Ἡλιοκαύτου ¹⁵.
» Ὁ Μαρσέλλος μὲ τὴν «εὐγενικὴ ψυχὴ»
» δὲν παραλείπει νὰ πηγαίνῃ ἀπὸ καιρὸ σὲ
» καιρὸ στὸν ἀρχηγό του, ποῦ ἀλλάζει τε-
» λευταῖα τὰ καφενεῖα μαζί μὲ τὰ πα-
» κέτα. Τὸν Λαπαθιώτη τὸν βλέπω ταχτι-
» κὰ τώρα τελευταῖα. Ἐγὼ ἔχω γράψῃ
» ἓνα - δυὸ ἄλλα ποιήματα, προτιμῶ ὅμως
» νὰ μὴ σοῦ τὰ στείλω, γιατί δὲν ἀξίζουν
» τὸν κόπο τῆς ἀντιγραφῆς.

» Μιὰ βραδυὰ ἐνέσκηψε στὸ «Μπουκέ-
» το» κι' ὁ Σκίπης, ὅλος ποίηση καὶ ἐνθου-
» σιασμό. Ἄλλη φορά θὰ σοῦ τὰ πῶ. Ξέ-
» ρεις πὼς σὲ κάποια συλλογὴ του ἔγρα-
» φε ὅτι ὅταν ἐπεσκέφτηκε τὸν Ἄδη, τὸν
» ὑποδέχτηκε ὁ Δάντης προσφωνῶντας τον
» «altissimo roeita» (ὕψηλότατον, μοῦ φαίνε-
» ῃ κάτι τέτοιο.) Κάποιος μοχθηρὸς ὅμως

13. Ἐπώνυμο συγχρόνου ποιητοῦ, διευθυντοῦ σή-
μερα ἐκδοτικοῦ οἴκου.

14. Κι' ἐδῶ ἐπώνυμο συγχρόνου ποιητοῦ, συνομή-
λικου μ' αὐτοῦ.

15. Ἡ «Νύχτα» — τραγοῦδι τοῦ Ζώτου, ποῦ βρι-
σκεται τυπωμένο στὰ «Βήματά» του — εἶναι ἀφιερω-
μένη «εἰς τὸν κ. Χαρίλαον Παπαντωνίου, Ἡλιοκαύτον.»

» κριτικός τὸ μετέβαλε σὲ « ἀ ν α λ α -
» τ ῖ σ ῖ μ ο », πολὺ σωστὰ ἴσως.

» Γράψε μου, σὲ παρακαλῶ, πολλὰ - πα-
» ραπολλά. Κι' ἐγώ, βλέπεις, ἀν καὶ δὲν
» ἔχω ὄρεξη, κύτταξα νὰ σοῦ γεμίσω τὸ
» χαρτί.

Σὲ φιλῶ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

3ο

< Ἀθήνα, 3 Μαΐου 1949.

*Ἀγαπητέ κ. . . .

» Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ καὶ γιὰ τ' ἀπο-
» κόμματα καὶ γιὰ τὸ γράμμα, ποῦ μοῦ στεί-
» λατε. Γιὰ λίγη ὥρα, μὲ γυρίσατε εἴκοσι
» χρόνια πίσω, σὲ μιὰ ἐποχὴ, ποῦ κόντευα
» σχεδὸν νὰ τὴν ξεχάσω, γιὰτὶ στάθηκε
» τόσο πλούσια αὐτὴ ἢ εἰκοσαετία σὲ
» ἀπρόοπτες ἐναλλαγές καὶ — ἐπιτρέψτε
» μου τὴ φιλολογικὴ ἔκφραση — σ' ἐπώδυ-
» νες πείρες, ὥστε δὲ μᾶς ἄφησε καθό-
» λου καιρὸ ν' ἀναπολήσουμε λιγάκι τὰ
» παλιά.

» Ναι: ὁ μακαρίτης Μίνως Ζῶτος, ὁ πα-
» τριώτης σας καὶ κληρονομικὰ δικός μου,
» ἦταν ἀπ' τοὺς στενοὺς μου φίλους, ἀλη-
» σμόνητος γιὰ πάντα. Ἦταν ἓνα διάστη-
» μα — τρία μὲ τέσσερα χρόνια — ποῦ δὲν
» περνοῦσε σχεδὸν μέρα, χωρὶς νὰ κάνου-
» με παρέα. Περνοῦσα καὶ τὸν ἔβλεπα στὴ
» Δημαρχία¹⁶ ἢ ἐρχόταν τὰ βράδια καὶ
» μ' ἔπαιρνε ἀπ' τὸ «Μπουκέτο», ὅπου τό-
» τε ἐργαζόμουν. Τὸν γνωρίζω λοιπὸν ψυ-
» χικὰ καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον καὶ εἶχα
» τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμῆσω ἀπὸ κοντὰ τὸν
» εὐαίσθητο χαρακτήρα του. Ἄλλωστε
» λάβαμε μαζὶ τὴν ἴδια λογοτεχνικὴ ἀγω-
» γὴ καὶ γιὰ ἓνα διάστημα ἤμασταν —
» ποιητικοὶ βέβαια — «συνοδοιοπόροι».

» Ἀλλὰ νὰ ἀσχοληθῶ, κάπως ἐκτεταμέ-
» να, βέβαια, μὲ τὸ ἔργο τοῦ ἀτυχοῦ Μί-
» νου, ξεφεύγει ἀπ' τὰ καθήκοντά μου καὶ
» τίς δυνατότητες αὐτοῦ τοῦ καιροῦ. Εἴ-
» ναι κι' ἄλλοι οἱ νεκροὶ ποῦ ζητᾶν ἀπὸ
» μᾶς τὴν ἀνακομιδὴ τους. Ἐπειτα ἐγώ,
» πρέπει νὰ σᾶς ἐξηγήσω γιὰ τὸν ἑαυτὸ
» μου πῶς δὲν εὐκαιρῶ τώρα καθόλου, ἐ-
» πειδὴ δὲ μὲ ἀφήνει νὰ σηκώσω κεφάλι ἢ
» σκληρὴ βιοπάλη, ποῦ μὲ κάνει νὰ δου-
» λεύω μ' ἓναν τρόπο, θάλεγα, ἀσθματικὸ

16. Ὁ Ζῶτος μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Μαλακάση εἶχε διοριστῆ στὴ Δημαρχία Ἀθηναίων, ὅπου δούλεψε ἴσα μὲ τὸ θάνατό του βοηθὸς ταμίης πληρωμῶν, τόσο σκληρὰ, ὥστε νὰ κερδίση τὸ ἔπαθλο τοῦ Κώχ. Κι' ἀργότερα, λίγο πρὶν πεθάνῃ, δέχτηκε ἀπὸ κεῖ μιὰ κλωτσιὰ μὲ τὴν ἐκβιαστικὴ ἐθελουσία ἔξοδο — μέτρο πέρα καὶ πέρα κομματικὸ τοῦ Μερκούρη — χωρὶς πεντάρα σύνταξη στὴ μάννα του, μιὰ κι' ὁ διορισμὸς τοῦ Ζῶτου εἶχε γίνει ἀπὸ τὸν Πάτση, ἀντίπαλο τοῦ τότε Δημάρχου.

» γιὰ κομμάτι ψωμί. Ἐστερα δὲν εἶναι
» καιρὸς ἀκόμα ν' ἀσχοληθοῦμε μὲ τέτια
» ζητήματα, ἀφοῦ βλέπετε πῶς δὲν ὑπάρ-
» χει κανένας νὰ μᾶς διαβάσει καὶ ἡ πα-
» τρίδα μας περνᾶει ἔσχατους κινδύνους.
» Οὔτε εἶναι, νομίζω, σωστὸ ν' ἀσχολη-
» θοῦμε ἐμεῖς οἱ παραέξω μὲ τὴ φιλολογι-
» κὴ ἀποκατάσταση ἑνὸς συμπαθοῦς νε-
» κροῦ. Ὁ ἀδερφός του ὁ Χρῖστος (τὸν εἴ-
» χα γνωρίσει παλιά) πρέπει νὰ ἐνεργήσει,
» ἀν μπορεῖ (ἔπειτα ἀπὸ 17 χρόνια!), ἀνε-
» ξάρτητα ἀπὸ μᾶς, ἀπὸ ὑποχρέωση συγ-
» γενικὴ γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν χειρογράφων
» του¹⁷. Ἀλλ' ἀν δὲ μπόρεσε νὰ τὰ βγά-
» λει τόσο καιρὸ ἐκεῖνα τὰ ἔρημα χειρό-
» γραφα, τώρα θὰ τὸ κατορθώσει, μ' αὐ-
» τὴ τὴν ἀκρίβεια τῶν τυπογραφικῶν;
» Πιθανότητα γιὰ εὕρεση ἐκδότῃ δὲν ὑπάρ-
» χει σήμερα καμιά· ἢ ἐπιρὸή ἢ δική μου σ'
» αὐτοὺς εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ μηδα-
» μινὴ. Σᾶς τὰ γράφω αὐτὰ γιὰ νὰ ἐξη-
» γούμαστε μιὰ γιὰ πάντα, γιὰ νὰ μὴν ἔ-
» χετε τυχὸν αὐταπάτες.

» Τὸ μόνο, ποῦ μπορῶ νὰ κάνω γιὰ τὸν
» καλὸ μου φίλο εἶναι ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὰ
» ποιήματά του εἴτε στὸ παρουσιασμὰ
» τους τὸ ἴδιο μὲ εἰσαγωγή, (ὅταν παρου-
» σιαστοῦν προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἔκδοση)
» ἢ νὰ γράψω ἔπειτ' ἀπ' τὸ τύπωμά τους
» τους καμμιὰ κριτικὴ. Σ' αὐτὸ μπορεῖτε
» νὰ βασίζεστε ἀπὸ τώρα ἀπάνω μου. Χει-
» ρόγραφέα του, ὄχι, δὲν ἔχω. Ἦταν τόσες
» οἱ ἀλλαγές κατοικίας μου ἀπὸ τότε καὶ
» τόσο ἄθλιες οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς μου —
» ἀκόμα ὡς τὴν ὥρα, ποῦ σᾶς γράφω —
» ὥστε δὲ μπόρεσα νὰ φυλάξω τίποτε σχε-
» τικὸ, δικό μου ἢ ἀλλοῦνοῦ, ἀφοῦ μάλι-
» στα δὲ βρέθηκε κοντὰ του καὶ κανένας
» ἀνθρώπος νὰ μὲ βοηθήσει ἔγκαιρα, ἔστω
» καὶ σ' αὐτὸ τὸ ἐλάχιστο. Αὐτὴ εἶναι ἡ
» πικρὴ ἀλήθεια.

» Τὰ τελευταῖα γράμματα τοῦ Μίνου
» θυμᾶμαι πῶς τὰ ἔλαβα τὸ 1932 — ἀνοιξή
» ἄραγε; — καὶ τὰ φύλαγα κάτω ἀπὸ τὸ
» στρῶμα μου, στὴν Καλλιθέα, μὴν ἔχον-
» τας βιβλιοθήκη, μπαούλο, συρτάρι κ.λ.π.
» Τὰ παράτησα ὁμῶς γιὰ τὸν ἴδιο λόγο,
» ποῦ δὲν τοῦ εἶχα ἀπαντήσῃ τοῦ δυστυ-
» χισμένου. Χτυπημένος κι' ἐγώ τότε ἀπὸ
» νευρασθένεια (ἀπ' τὴν καλοπέραση!)
» κοντεύοντας νὰ χάσω τὸ μυαλὸ καὶ τὴ
» ζωὴ μου, πῆρα πανικόβλητος τὸ δρόμο
» τῆς φυγῆς, πρὸς τὸ γενέθλιο χωριό. Ἐκεῖ
» διάβασα, βυθισμένος σὲ μισοαπάθεια,
» καὶ τὸ θάνατό του. Θὰ πέθανε, φαντάζο-
» μαι, πικραμένος κι' ἀπὸ μένα. (Φοβᾶμαι
» πῶς μὲ ἀφορᾶ ἐκεῖνο τό: « ἡ φίλια μ'

17. Κι' ὁμῶς εἴμαστε σὲ θέση νὰ βεβαιώσωμε μὲ τὸν πιὸ ἀθηντικὸ τρόπο πόσο ὁ στοργικὸς ἀδερ-
» φός του κύπτει κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἱερῆς κλη-
» ρονομιᾶς καὶ πόσο θλίβεται πικρὰ, ποῦ ἀπὸ λόγους,
» φυσικά, ξένους στὴ θέλησή του δὲν μπόρεσε ὡς τώρα
» νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος του αὐτό.

» ἐπρόδωσε»¹⁸ . . .) Ποῦ νάξερε ὁμως! Ἄν
» ἐγὼ γλύτωσα, εἶναι θαῦμα.

» Διατελῶ φιλικὰ
» καὶ μένω στὴ διάθεσή σας,
» ἐσᾶς, κ. . . ., καὶ τοῦ Χριστοῦ
» Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ *

40

« Ἀθήνα 13.1.1950.

» Φίλε κ. . . .

» Τὸ στάλισμο τοῦ προχτεσινοῦ «Νεο-
» λόγου»¹⁹ μετὰ τὸ σχετικὸ σημειώμά
» σας γιὰ τὸν ἀλησμόνητο συμπατριώτη σας,
» τὸν ἀκριβὸ φίλο μου Μίνω Ζῶτο μετὰ γύ-
» ρισε, πάλι εἴκοσι χρόνια πίσω, στὸ φιλο-
» λογικὸ θαμποχάραμα κι' ἐκείνου κι' ἐμέ-
» να. Μοῦ φαίνεται πὼς ἀπὸ τότε πέρασε
» μιὰ δλόκληρη ζωὴ. Ἕνας κόσμος ἀλλιῶ-
» τικος.

» Τέλος πάντων σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴ
» μοῦ ἀνανεώσατε μιὰ συγκίνηση, ποὺ τὴ
» λογάριζα χαμένη γιὰ πάντα ὕστερ' ἀπὸ
» τὰ στρώματα τῆς ἀπάθειας, ποὺ σώρια-
» σαν σὰ σκουριὰ στὴν ψυχὴ μας νεώτερα
» βάσανα, πρόσφατη πείρα. Καὶ χαίρομαι,
» ποὺ μοῦ δίνετε ξανά τὴν εὐκαιρία νὰ κά-
» μω κάτι, ποὺ παράλειψα τὴν προηγούμε-
» νη φορά, ἐπειδὴ βιαζόμουν, φαίνεται, νὰ
» γράψω τὰ δικά μου. Ξέχασα δηλαδὴ νὰ
» σᾶς συγχαρῶ γιὰ τὴν τόσο προσεχτικὴ
» ἐκείνη μελέτη σας, τὴ γραμμένη μετὰ τό-

18. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ στίχο τῆς ἀνέκδοτης «Νοσταλγίας» τοῦ Ζῶτου, ποὺ μαζί μετὰ τὴν «Ἀπόκρισή» του ἀποτελοῦν τὰ πιὸ πικραμένα τοῦ τραγοῦδια γραμμένα μέσ' στὴ σπαρακτικὴ ἐρημιὰ του γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη, ποὺ, ζῶντας ἀκόμα, εἶχε δοκιμάσει ἀπ' τοὺς φίλους του, τοῦλάχιστο τοὺς περισσότερους. Ὁλόκληρο τὸ τετράστιχο, ποὺ ἀναφέρεται ὁ Κοτζιούλας, εἶναι τὸ ἑξῆς:

«Τώρα ἡ φιλία μ' ἐπρόδωσε κι' ἡ ἀγάπη μετὰ ἀπαρνήθη
κι' ἡ ποίηση, ποὺ τιτίβιζε, σφραδάζει στὸ πλευρὸ μου.
Ὅλα τὰ ὠραῖα βαθεῖες πληγὲς μοῦ γίνανε στὰ στήθη.
Θέλω νὰ κλάψω κι' ὁ λυγμὸς κομπιάζει στὸ λαιμὸ μου».

19. Παλαιὰ πρωινὴ καθημερινὴ ἐφημερίδα τῶν Πατρῶν, ποὺ καὶ σήμερὰ συνεχίζει τὴν ἐκδοσὴ τῆς στὴν Πελοποννησιακὴ πρωτεύουσα.

» σὴ ἐπιμέλεια καὶ ἀγάπη, γιὰ τὸν ἀτυχο,
» τὸν εὐαίσθητο ποιητὴ τῆς Αἰτωλίας. Ἄν-
» θρωποὶ σὰν ἐσᾶς, πνευματικὰ στελέχη
» τῆς ἐπαρχίας ποὺ συντηροῦν τὴ μνήμη
» διακεκριμένων συντοπιτῶν τους μετὰ αὐτὰ
» τὰ ταπεινά, τὰ φτωχικὰ καντήλια, ποὺ
» ἀνάβουν στ' ὄνομά τους, τέτια παρα-
» δείγματα εὐγενικὰ καὶ γνήσια, σὰν τὸ
» δικό σας, ἀξίζουν δλητὴ συμπάθειά μας.
» Νομίζω μάλιστα πὼς παρόμοιες μετριό-
» φρονες ἐργασίες συνεισφέρουν θετικώτε-
» ρα στὴ μελέτη τῶν γραμμάτων μας ἀπὸ
» μεγαλόσχημες Γραμματολογίαι Φαρισαί-
» ῶν ψευτοϊστορικῶν, ποὺ δὲν ἀναφέρουν
» πουθενὰ γιὰ λογοτέχνη ἕναν . . .²⁰, ἐνῶ
» μνημονεύουν καὶ ἐπανελημμένα τὸ . . .,
» τὸν . . .²¹ καὶ ἄλλους σοβαροφανεῖς ἀρ-
» λουμπατζήδες²². Ἐγὼ σᾶς βεβαιῶνω πὼς
» ἡ δικὴ σας ἡ σεμνότητὰ ἀξίζει περισσό-
» τερο, δὲν συγκρίνεται καν μετὰ τὴν ὑπο-
» κρίσια αὐτῶν τῶν ὑποκριτῶν. Καὶ εὐχα-
» ρίστως θὰ ἔβλεπα ἀργότερα συγκεντρω-
» μένα σ' ἕνα βιβλιαράκι τὰ σχετικὰ μετὰ
» Ζῶτο γραψίματά σας. Ἐκεῖ θὰ μπορού-
» σα νὰ συνεργαστῶ κι' ἐγὼ· ἀλλὰ πότε;
» Σᾶς παρακαλῶ νὰ με συγχωρήσετε
» γιὰ τὴν παράλειψή μου, ποὺ τὴν εἶχα
» ἀπὸ καιρὸ βάρος στὴ συνείδησή μου, καὶ
» νὰ με λογαριάζετε πάντα γιὰ πρόθυμο
» φίλο σας.

» Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ *

Ζῶτος - Κοτζιούλας! Δυὸ ἀπὸ τὴ χορεία τῶν
«πονεμένων καὶ πονετικῶν» τῆς νεοελληνικῆς λο-
γοτεχνίας μας, ποὺ μετὰ τὸν θάνατο ὁλοφυγμὸ
τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τους θὰ φέρουν πάν-
τοτε ἐδάκρυα στὰ μάτια κι' ἔκσταση στὴν ψυ-
χή».

Κ. Σ. ΚΩΝΣΤΑΣ

20. Σεβαστὸ ὄνομα συγχρόνου πνευματικοῦ ἀν-
θρώπου.

21. Δυὸ ὀνόματα χαρακτηριστικῶν ἐκπροσώπων
τῆς νέας ποίησης καὶ στὴ χώρα μας.

22. Ἡ μόνη θετικὴ ἀξία, ποὺ, ὕστερ' ἀπὸ τὸν ἑαυ-
τό του, μπορούσε νὰ βασίζεται ὁ Κοτζιούλας, ἦταν ἡ
ποίησις. Ἄλλ' ἢ παλιὰ ποίηση κι' ἡ ποιητικὴ κληρο-
νομιά μας, ποὺ «ριζιμιές πέτρες τῆς ἐλληνικῆς ποίη-
σης» τίς ὀνομάζει στὸ κριτικὸ του δοκίμιον «Ποῦ τρα-
βάει ἡ ποίηση;» (1950). Ὁ ἴδιος δὲν ἀκολούθησε ποτὲ
τοῦ τοῦ αἰσθητικοῦ συρμοῦ τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ στοὺς
ἐκφραστικούς του τρόπους καὶ στὴ μορφή τῆς ποίη-
σῆς του στάθηκε πιστὸς στὴν ποιητικὴν παράδοσιν.

